

Zpráva o činnosti muzea za rok 1999

Předkládá: Ing. Vítězslav Koukal, CSc. ředitel muzea
Zpracovala: Mgr. Jiřina Veselská, náměstkyně ředitele
Obsah:

- Úvod
- Organizační struktura
- Personální agenda
- Objekty a provozy
- Sbírky, správa fondů
- Dokumentace
- Výzkumy
- Pracoviště ISO
- Prezentace
- Spolupráce s institucemi
- Výstavba a rekonstrukce objektů
- Provoz muzea
- Finance
- Závěr

Úvod

- Valašské muzeum v přírodě v Rožnově předkládá svou 2. výroční zprávu o činnosti, která čerpá z ročních výkazů činnosti jednotlivých útvarů a zpráv o hospodaření za uplynulý rok.
- V průběhu roku došlo ve vnitřní organizaci muzea a také v personálním složení jeho vedení k významným změnám. Po 28 letech působení v čele muzea se PhDr. Jaroslav Štika CSc. vzdal funkce a na jeho místo byl 3.května jmenován ministrem kultury ČR Ing. Vítězslav Koukal, CSc. který dosud působil v Národním zemědělském muzeu ve Valticích.
- Je radostné konstatovat, že přes trvale klesající zájem veřejnosti o památky kulturního dědictví se návštěvnost muzea snížila oproti roku 1998 pouze o 10%. Úbytek na vybraném vstupném byl nahrazen jinými aktivitami.
- Přes všechny potíže se podařilo stejně jako v roce 1998 předat veřejnosti novou expozici usedlosti, která tvoří další část tzv. hrozenkovské terasy v areálu Valašská dědina.
- Závěr roku se již plně soustředil nejen na dokončení plánovaných úkolů, ale zejména na přípravu jubilejního roku 2000, kdy si připomeneme 75 výročí od založení muzea sourozenci Jaroňkovými a jejich spolupracovníky z Muzejního spolku.
- Následující přehled dosažených výsledků bude, jak doufáme, dostatečným dokladem toho, že vysoká úroveň odborné a prezentační práce, charakteristická pro činnost muzea v předcházejících obdobích, byla zachována a je dále rozvíjena.

Organizační struktura

Po celý rok 1999 zůstala organizační struktura muzea tak, jak byla vytvořena v prosinci 1998, nezměněna.

Etnografický útvar s oddělením:

- výzkumu a sbírkových fondů
- dokumentace
- konzervace

Technický útvar s oddělením:

- obnovy památek
- údržby
- stavebnětechnické dokumentace
- dopravy a energetiky

- skladovým hospodářstvím

Provozně obchodní útvar s oddělením:

- programů a propagace
- služeb návštěvníkům
- lidové umělecké výroby
- zemědělským
- hospodářskou správou

Ekonomické oddělení

Sekretariát ředitele

Poradní orgány ředitele:

Ing. Vítězslav Koukal, CSc. jmenoval členy svých poradních orgánů: Výtvarné rady, Rady pro výstavbu a Komise pro sbírkovou činnost.

Personální agenda

- Nejvýznamnější událostí v této oblasti bylo jmenování nového ředitele muzea. Ministerstvo kultury ČR vyhlásilo výběrové řízení, které proběhlo koncem března.
- Svě 28 leté působení v čele instituce ukončil 30.4.1999 PhDr. Jaroslav Štika, CSc.. Dnem 3. května 1999 jmenoval ministr kultury ČR Pavel Dostál novým ředitelem Valašského muzea v přírodě pana Ing. Vítězslava Koukala, CSc.
Inaugurace se konala za účasti zástupců MK, okresu, města, vedoucích pracovníků muzea a velkého zájmu medií.
- V průběhu 3. čtvrtletí odešel z místa náměstka pro provoz a obchodní služby RNDr. Zdeněk Zubalík . Na jeho místo byl dnem 1.10.1999 jmenován dosavadní vedoucí dílny LUV Václav Žitník.
22.prosince byl z funkce odvolán technický náměstek Ing. Antonín Závada.
- 1. března se vrátila z MD na místo vedoucí odd. propagace Ing. Martina Došková a paní Zdena Hrachovcová, která ji zastupovala, přešla jako lektor na Etnografický útvar.
- K 1.9.1999 ukončil pracovní poměr Ing. Vojtěch Gerla, vedoucí ekonomického oddělení. Na tomto místě jej od 26.7.1999 vystřídala Ing. Ivana Dvořáková.
- V dubnu bylo obsazeno místo správce sítě ISO a zabezpečení objektů.
Etnografický útvar získal v lednu a srpnu kurátory sbírek - etnografy, absolventy Ústavu evropské etnologie FF MU v Brně.
- Ke změně došlo ve způsobu péče o chovný dobytek a stádo ovcí Valaška. Ta byla od jarních měsíců 1999 zajišťována smluvně.
- Počet pracovníků muzea, určený MK ČR jako závazný ukazatel, byl 117 osob. Celkem pracovalo v jednotlivých útvarech průměrně 95 pracovníků v trvalém pracovním poměru. Vzhledem k vysoké náročnosti návštěvníckého provozu a rozsahu poskytovaných služeb, se vystřídalo na místech průvodců, pokladních a demonstrátorů 65 sezónních zaměstnanců. K nim musíme ještě připočít jednorázové výpomoci při demonstraci činností při pořadech zaměřených na ožívání starých způsobů práce.

Objekty a provozy

Muzeum tvoří v současné době tři veřejnosti přístupné areály a rozsáhlé provozně technické zázemí s depozitáři a dílnami.

Expoziční areály:

- Dřevěné městečko se 6 hlavními roubenými stavbami, vstupním objektem a dalšími hospodářskými stavbami, z nichž řada slouží jako depozitáře, s restauračními provozy, prodejnou upomínkových předmětů a sociálním zázemím.
- Mlýnská dolina s 5 expozičními objekty a návštěvníckým zázemím.
- Valašská dědina s 13 expozičními usedlostmi, 2 technickými stavbami a návštěvníckým zázemím.
- Pro folklórní vystoupení jsou využívány amfiteátry v Dřevěném městečku a Valašské dědině a Janíkova stodola s hledištěm pro 250 diváků a technickým zázemím.
- K prezentaci sbírek je využíváno přízemí sýpky z Heřmanic v Dřevěném městečku, které však svými technickými parametry nutně péči o vystavené exponáty neodpovídá.

- Od roku 1995 je muzeum vlastníkem souboru staveb podle návrhu Dušana Jurkoviče - Pustevny, které byly téhož roku vyhlášeny Národní kulturní památkou. Po převzetí byl stav všech objektů havarijní. První z komplexů - restaurace Libušín - byl po kolaudaci v závěru roku vrácen svému původnímu účelu.
- K uložení sbírek dále slouží objekty v areálu muzea i mimo něj: depozitní hala I a II, 3 obytné domy v zástavbě města. Ve dvou z těchto objektů jsou ještě další provozy. K uložení sbírek jsou dále využívány požárně rizikové půdy roubených staveb v areálech kromě Mlýnské doliny. Část sbírek je uložena v podstřeší provozních budov a budovy ředitelství. Celková úroveň depozitárního prostředí je nedostatečná a řešení problému je úkolem i pro příští roky.
- V domě, odkázaném sourozenci Jaroňkovými Musejnímu spolku a muzeu. pracuje ve velmi skromných podmínkách konzervační oddělení.
- Dále tvoří zázemí muzea komplex stavebního dvora s dílnami, pilou, garážemi a sklady. V bezprostřední blízkosti budovy ředitelství se nachází objekt tzv. "Sušáku", technické stavby z konce 19.století, která má být po rekonstrukci využita jako přijímací hala pro návštěvníky, výstavní prostory.
- Muzeum již od sedmdesátých let spravuje renesanční zámek v Hustopečích n/Bečvou, okres Přerov, který je ve špatném stavebním stavu. Vzhledem k tomu, že nemáme pro objekt využití a financí na radikální změnu v tempu oprav se nedostávalo, začalo v průběhu roku jednání o převedení správy objektu do rukou jiného vlastníka, kterého vybere MK ČR.
- Řada expozičních i provozních objektů (vodárny, dílny atd.) ve všech třech areálech není v dobrém technickém stavu.
- V zákoně o vyhlášení muzea za Národní kulturní památku z roku 1995 je celkem zapsáno 26 objektů včetně Pustevny. Z celkové počtu 24 expozičně využívaných jednotlivých objektů, usedlostí a souborů staveb v areálech je jich 16 prohlášeno za nemovitou kulturní památku.
- Na jeden z objektů, v němž jsou uloženy sbírky, je uplatňován již 9 let restituční nárok, který dosud nebyl soudně uzavřen a spor pokračuje.
- Některé z objektů, zejména ty, které jsou určeny pro služby návštěvníkům, jsou pronajímány externím subjektům za úplat. Přínos z nájemného je významnou složkou hospodaření muzea.
- V průběhu roku byly podniknuty kroky k právně odpovídajícímu evidování vlastnictví pozemků, započalo dodatečné kolaudační řízení k objektům, které nebyly dosud stavebně převzaty a jsou trvale součástí expozičních areálů.
- Tato velmi časově náročná práce bude pokračovat i v příštím roce.

Sbírky, správa fondů

V roce 1999 řešil Etnografický útvar čtyři sbírkotvorné programy:

1. Terénní záchranná sbírková dokumentace k lidové kultuře Valaška
 2. Dokumentace současných betlemářů
 3. Dokumentace malířů porcelánu v Rožnově
 4. Dokumentace vyšivaček na Valašsku
- K 31.12.1999 pečoval Etnografický útvar o 121.430 evidenčních jednotek sbírkových předmětů. Z tohoto počtu byly ve správě oddělení výzkumu a sbírkových fondů trojrozměrné předměty v základním fondu 60 446 ks, v pomocném fondu 23 075 ks, dvojrozměrných artefaktů bylo 40 291 ks.
 - Obrazové dokumenty, spravované oddělením dokumentace tvořily: Fond fotografií sbírkové povahy, který čítal v závěru roku 10 000 inv.č., kolekce pohlednic s náměty Valaško a Beskydy 11 000 položek. Dále se využívá fond negativů, který obsahuje na 85 000 kusů zachycujících zejména lidovou architekturu, muzeum, programy muzea, nálezové situace, dokumentaci z převozu objektů, ostatní muzea v přírodě. Dále soubor tvoří na 49 000 negativů fotografií sbírkových předmětů, diapozitivy (cca 3 000), filmy (70 položek) a videozáznamy akcí muzea a programů (85 položek).
 - Sbírková a studijní knihovna, zaměřená na etnografickou literaturu a obecně na sběrnou oblast muzea, nabízí na 13 500 svazků a je využívána bohatě pracovníky muzea i externisty.
 - Ročně útvar poskytne více jak 250 odborných konzultací pro studenty a regionální badatele spojených s excerpcí a půjčkami literatury a údaji o sbírkových předmětech.
 - Roční přírůstek sbírek činil 676 položek. Z nich většina byla získána nákupem od jednotlivců za celkovou sumu 362.155,00 korun. Z nejvýznamnějších souborů získaných do vlastnictví muzea je

třeba zmínit genealogickou kartotéku rodin z obcí sběrné oblasti muzea, která zachycuje obyvatele od prvních matričních záznamů z období kolem třicetileté války až do prvního přidělování domovních čísel. Autorem souboru, který obsahuje na několik set tisíc záznamů o narozených, zemřelých příslušnících domácností, jejich kmotrovství i sňatcích, které jsou doplněny údaji získanými ze studia gruntovnic a záznamů katastrálních a urbaniálních je Vladimír Rolinc. Přínos souboru je natolik významný, že až jeho navedení do databáze ukáže všechny kombinační a informační možnosti, které může přinést pro historické, sociologické i etnografické bádání pro období málo zpracované. Zcela zásadní význam mají tyto údaje pro popis vývoje jednotlivých usedlostí, postavení jejich vlastníků a vysvětlení uspořádání obytných domů i rozsah usedlostí.

- Významným přínosem do sbírek je také kolekce obrazů akad.mal. Karla Solaříka, rodáka z Rožnova pod Radhoštěm, doplněná materiály dokládajícími činnost malírny porcelánového zboží, kterou vlastnil jeho otec. Rozsáhlá dokumentace je výsledkem dlouhodobého výzkumného a dokumentačního úkolu "Rožnovské malírny porcelánu".
- Řada předmětů byla do sbírky muzea také darována, jednalo se zejména o předměty k vybavení domácnosti, oděvní součástky ale také soubor prací současných řezbářů, kteří darovali své příspěvky k nově vytvářenému řezbářskému betlému.
- Muzeum požádalo MK ČR o finanční příspěvek na zakoupení genealogické sbírky, ale ten nebyl akceptován.
- Velký posun byl zaznamenán u inventarizací sbírek. Akce, započatá v roce 1998, pokračovala ve fondech keramika, církevní předměty, archiv, koše, oradla, hudební nástroje, betlémy, hračky, řemeslnické nářadí, část oděvních sbírek a drobné tisky. Celkem bylo inventarizováno 15 223 předmětů. Dohledávací doba zejména u těch fondů, kde došlo ke změně kurátora, byla komisí pro sbírkovou činnost stanovena na 1 rok.
- Na počátku roku povolilo MK ČR Odbor muzeí a galerií odpis 229 předmětů, které byly v průběhu posledních 9 let zcizeny v expozicích, trvale poškozeny nebo zničeny při povodni 1997. Byl to první výsledek komplexní revize sbírkového fondu, která započala o rok dříve a bude pokračovat ještě zhruba tři roky. Odpis pomocného fondu povolil ředitel muzea v březnu 1999 u předmětů opotřebených při instalacích v exteriérech, při programech a zcizených.
- Zpráva o sbírkovém fondu by nebyla úplná, pokud bychom nekonstatovali i záporné stránky: v červnu byla odcizena z expozice kolekce krojových součástí pocházejících z Rožnova, z expozic ve Valašské dědině se v průběhu sezóny ztratila řada drobných předmětů, dokreslujících dobové poměry (lampy, zemědělské nářadí, nádoby), které byly evidovány v pomocném fondu. V červenci bylo zjištěno napadení depozitní haly I, kde byly během několika dnů odcizeny předměty ze sbírky zemědělského a řemeslného nářadí a nástrojů. Celkem bylo odcizeno 164 předmětů v celkové hodnotě více jak 300.000 korun. Díky dobré fotografické dokumentaci zcizených artefaktů (zejména velmi vzácných zvonců) a úspěšné práci Policie ČR se většina, tj. 100 předmětů vrátilo do sbírky. Škoda, která zůstala činí i nadále kolem 100.000 korun. Pachatel byl zadržen a souzen.
- Péči o sbírkový fond provází potíže, spojené jak s jeho početností, tak povahou: muzeum nedisponuje dostatečně kvalitními prostorami na uložení zejména zemědělského fondu, který je životně důležitý pro expozice v objektech Valašské dědiny, která se stále rozrůstá a fondu řemesel, obsahujícímu celé dílny a provozuschopná zařízení. Ani v jedné z depozitních hal není z důvodů absence vytápění a odvlhčení dosaženo přijatelných hodnot vlhkosti a teploty. Celé soubory předmětů jsou uloženy v podstřeší sbírkových objektů a nebo přímo v nich (koše, truhly na obilí, nářadí na zpracování vláken, kadluby na obilí, vozy, nábytek, apod.). Zde k nedostatečným podmínkám na uložení přistupuje prach a požární nebezpečí. Není také dokončena instalace zabezpečovacích zařízení, která by omezila nekontrolovaný přístup k depozitním objektům a vniknutí ke sbírkám. V mnoha případech je stav střech havarijní a ohrožení sbírek zatékáním se tak zvyšuje nad únosnou míru.
- Sbírkový fond muzea jsou prezentativně využívány maximálně. V roce 1999 bylo zapůjčeno externím subjektům 311 sbírkových předmětů, badatelům předloženo 146 kusů. Televize a filmové štáby si vyžádaly 590 předmětů, z nichž část je součástí interiérů objektů v areálu Valašská dědina a Dřevěné městečko. Prezentace sbírek mimo expoziční aktivity a časové instalace v objektech k Masopustu, Velikonocům, Anenské pouti a Vánocům zahrnovala v uplynulém roce také výstavu ze zemědělského fondu muzea. Byla ve svém základu připravena o rok dříve ke 150. výročí zrušení roboty. Pro velký ohlas mezi návštěvníky (50 000 návštěvníků za červenec - září 1998) byla na jaře doplněna o některé další kusy zemědělského inventáře a zpřístupněna veřejnosti od poloviny května do konce září. Navštívilo ji cca 75 000 diváků. Zápisy v knize návštěv svědčí o tom, že i výstava, prezentující předměty poměrně

málo známé a "obyčejné", může vzbudit velký ohlas nejen u odborného, ale také laického publika. Odborná etnografická veřejnost vybrala výstavu za jeden ze tří nejvýznamnějších počinů národopisu za rok 1998. Autorka libreta Mgr. Marie Brandstetterová připravila také několik návštěv výstavy s výkladem jak pro školy, tak pro seniory, které byly hojně navštíveny.

- Péči o sbírky zajišťuje konzervátorské pracoviště, které v roce 1999 zápasilo s velkou nemocností a také přílivem nových sbírkových předmětů, vyžadujících často náročnou konzervaci. Stále častěji jsme svědky toho, že předměty přichází ve velmi špatném technickém stavu. Protože ale nejsou ve fondu zastoupeny a doplňují typologickou nebo vývojovou řadu, musí se do fondu přijmout a konzervátorům, už tak zavaleným prací na expozičních předmětech a přípravě programů, přibývá časově i odborně náročná práce. Předsezónní příprava expozic, která probíhá od konce března do poloviny května, zahrnuje úpravu, konzervátorský zásah, praní a očištění více jak 4900 předmětů z nejrůznějších materiálů. Při přípravě expozic v areálu Valašská dědina pokračovala zásadní oprava interiéru a sbírkového fondu vybraného objektu, tentokrát to byla chalupa z Leskovce .
- Celkem ošetřila konzervátorská dílna za rok 2269 předmětů.

Dokumentace

- Pokračovala fotografická dokumentace sbírek, která v současné době zachycuje 45 900 předmětů základního i pomocného fondu. Zcela zdokumentovány jsou předměty, použité v expozicích. V porovnání s ostatními muzejními pracovišti ČR je podíl fotograficky dokumentovaných předmětů velmi vysoký. Poprvé v roce 1999 bylo kladů pořízené dokumentace využito při pátrání po zcizených předmětech z depozitní haly. Díky dobrým snímkům zejména zvonců, které tvořily více jak třetinu ukradených sbírek, se podařilo dokázat vlastnictví a vrátit předměty zpět. Jako v jiných letech probíhala pečlivá fotografická dokumentace areálů, změn v instalacích a expozicích, programů Valašského roku.
- Osm programů z cyklu Valašský rok bylo zaznamenáno na video, později sestříháno a opatřeno komentářem a titulky.
- Technický útvar prováděl průběžnou dokumentaci stavebních prací na Pustevnách. Stavebně technická dokumentace byla doplněna u objektů v areálu Valašská dědina (N. Hrozenkov č. 205 a 60), provozních objektů (Sušák, Kopečkův dům). Měřičská dokumentace byla provedena u 4 objektů ve Valašské Bystřici, 2 objektů ve Valašských Kloboukách, 1 objektu ve Zdechově

Výzkumy

Muzeum řešilo v průběhu roku jeden grantový výzkumný úkol - Lidová kultura Těšínska. Odborným garantem byl PhDr. Jaroslav Štika, CSc., který ve spolupráci s Muzeem Těšínska a vydavatelstvím Tilia připravil k vydání 2. svazek monografie Těšínsko. Skluz ve vydávání předpokládaných 4 svazků bude vyrovnán v průběhu roku 2000.

1. Roční plán etnografického pracoviště obsahoval na tento rok také řadu ústavních výzkumných úkolů, které byly zaměřeny na přípravu dokumentace ke sbírkovým fondům, výzkum lidové kultury a dokumentaci objektů.

2. Témata výzkumných úkolů:

- Rožnovské stavební firmy a kanceláře v letech 1880-1940
- Činnost Urbánkovy stavební kanceláře ve Vsetíně a Dušan Jurkovič
- Způsoby získávání mobiliáře domácností v Rožnově 1880-1940
- Způsoby získávání mobiliáře domácností v Rožnově 1880-1940
- Zemědělské hospodaření na Valašsku v 19. a 20. století
- Pálení ovoce na Valašsku (k připravované expozici)
- Dílny rožnovských malířů porcelánu
- Genealogie valašských rodů

Pracoviště ISO

- Prostředky na rozvoj pracoviště nebyly v roce 1999 poskytnuty. Technické vybavení zůstalo na úrovni roku 1998. Přes to se podařilo zařadit záznamy o dalších předmětech do programu dodaného firmou BACH Olomouc. Byl ověřován program sestavený pro navedení genealogických záznamů.
- Záznamy navedené do počítače byly několikrát použity při zcizení sbírek, při inventarizaci fondů, vyhledávání vhodných předmětů pro prezentaci.

- Jiná muzea nepožádala o spolupráci při provádění záznamů o sbírkách. Žádný jednotlivec nepožádal o povolení vývozu.
- V závěru roku bylo požádáno o poskytnutí finančních prostředků na vybavení pracoviště v roce 2000 dalšími PC a fotografickým přístrojem.
- V rámci ověřování a zprovoznění EBZ objektů byly využity prostředky poskytnuté MK ČR na zabezpečení a uzavřeno jednání s Policií ČR o napojení na pult ostrahy. Postup prací nebyl tak rychlý, jak by provoz muzea vyžadoval, zejména proto, že kapacita napojování objektů na střežení Policie ČR je velmi malá.

Prezentace

- Trvalou formou prezentace sbírkového fondu jsou expozice muzea. V současné době nabízíme návštěvníkům 4 instalované objekty s 21 prostorami s tematickými expozicemi v Dřevěném městečku, 5 objektů s 8 prostorami v Mlýnské dolině a 15 objektů s 36 prostorami v areálu Valašská dědina.
- V září byla při příležitosti konání vědecké konference zpřístupněna nová expozice v obytné a hospodářské části usedlosti z Nového Hrozenkova, jejíž autorkou je Mgr. Emilie Haroková. V expozici, zahrnující jizbu, komoru, síň, půdní prostory, chlév a stodolu je prezentováno na 260 sbírkových předmětů.
- Expozice Dřevěného městečka a Valašské dědiny byly při příležitosti významných dnů v lidovém kalendáři upraveny k Masopustu, Velikonocům, Anenské pouti a Vánocům. V případě Vánoc se např. v areálu Valašská dědina jedná o 9 objektů a více jak 300 předmětů a v Dřevěném městečku o 3 objekty s více jak 220 předměty.
- Již zmiňovaná výstava, prezentující sbírku zemědělskou, obsahovala více jak 250 sbírkových předmětů.
- Při pořadech, zaměřených na ožívování starých způsobů práce, řemesel a zvyků, kterých bylo celkem 11, byly využity původní nástroje, oděvní součásti, nářadí a výjimečné mechanismy - např. žentour nebo benzinové motory a stavební stroje.
- U našich návštěvníků jsou velmi oblíbeny víkendové programy, při nichž navazujeme na zvykoslovný kalendář, prezentujeme folklór naší a sousedních národopisných oblastí, seznamujeme s kulturou našich krajanů. Celoroční nabídka obsahovala celkem 68 akcí, z toho ve spolupráci s MNO ČR se konala tradiční Rožnovská valaška, festival armádních souborů, 1. ročník Jánošíkova dukátu - festivalu slovenských souborů v ČR ve spolupráce se Svazem Slováků v ČR, 3. ročník Romské písně pod patronací Svazu Romů.
- Centrálním programem zůstaly i v tomto roce Rožnovské slavnosti spojené s krajanskými dny a přehlídkou valašských folklorních souborů.
- Na přípravě, zejména festivalových pořadů, spolupracuje muzeum s FOS, jehož je také členem. Mezi nejnavštěvovanější pořady patřily vedle Receptáře na Valašsku (20000) a Starodávného jarmarku (8000) a Vánočního jarmarku (9500) Moravské Velikonoce (10000) a také Vánoce na dědině, sedmidenní program určený zejména dětem (5900).
- Již po třetí se všechny areály muzea zapojily do akcí Dnů evropského kulturního dědictví, které se konají v září. Vstup do muzea byl v tyto dny volný. V roce 1999 se poprvé uskutečnil při této příležitosti festival Hudba v pohybu, který prezentoval jak folklorní tradici, tak další žánry lidovou hudbou ovlivněné.
- Muzeum se podílelo na dvou významných odborných prezentacích: v září bylo spolu s Národopisnou společností pořadatelem vědecké konference ke 100.výročí narození doc.dr. Drahomíry Stránské. Náš podíl byl oceněn v Anketě členů Národopisné společnosti čestnou cenou za rok 1999. V říjnu jsme byli hostiteli setkání odborníků pro lidové stavitelství ze šesti zemí, kteří jsou členy Mezinárodní komise pro studium lidové kultury v Karpatech.
- Prostřednictvím Regionálního sdružení Beskydy-Valašsko se muzeum podílelo na přípravě a realizaci expozice na Regiontour Brno 99 a dalších výstavách cestovního ruchu.
- Na úseku propagace činnosti a programů muzea došlo k výraznému posunu k lepšímu, když od podzimu máme vlastní www stránky. Ty v současné době na adrese <http://www.vmp.cz> nabízí nejen prohlídku jednotlivých areálů, ale pravidelně se zde objevují rozsáhlé informace o připravovaných programech, změnách v instalacích, zprávy o darovaných předmětech i výzvy ke spolupráci.

- Oddělení propagace je v kontaktu s řadou redakcí celostátních i regionálních deníků, televizními studii a rozhlasovými redakcemi. Zvýšil se počet přímých vstupů režisérů programů do rozhlasových vysílání, které lákají další návštěvníky.
- Publikační aktivity muzea byly vzhledem k nedostatku finančních prostředků poměrně malé. Na jaře, stejně jako v jiných letech, byl připraven sborníček "Valašský rok '99", který vedle programů popularizoval také sbírkové aktivity, některé odborné úkoly, byl zveřejněn seznam dárců a seznam jubilantů.
- K jednotlivým pořadům, zaměřeným na oživení starých způsobů práce a prezentaci sbírek byly připraveny příležitostné tisky, informující návštěvníky o původu předmětů, povaze činností i o těch, kteří ještě různé práce dovedou. Obdobný tisk byl vydán také k nově otevřené expozici. S velkým zájmem se setkávají edice pohlednic s recepty a příležitostné dopisnice s kresbami, jejichž autory jsou Jiří Langer a Karel Rosenkranz.
- Vzhledem k nedokonalé koordinaci nebyl vydán 2. svazek monografie Těšínsko a prostředky z grantové dotace byly využity na kompletaci textů pro díl 3 a 4.
- Muzeum bylo spoluvydavatelem publikace autorů Heleny Bočkové a Jiřího Langeru Dům v Karpatech, připravené k mezinárodnímu setkání odborníků zabývajících se lidovou architekturou.
- Na poměrně nízké úrovni zůstal vnější informační systém v muzeu - informační tabule pro areály, označení objektů, pokyny pro návštěvníky. Zde je velká rezerva pro další sezónu, aby se často nepříjemné situace, spojené s hledáním areálů, neopakovaly.

Spolupráce s institucemi

- Valašské muzeum v přírodě je stálým členem Svazu evropských muzeí v přírodě a díky aktivitám ředitele Ing. Vítězslava Koukala, CSc. navázalo v průběhu roku spolupráci se Mezinárodní organizací zemědělských muzeí (AIMA), jejíž sekretariát hostíme.
- Pracovníci muzea se aktivně podílí na práci Kolegia muzeí v přírodě AMG a také Etnografické komise. Etnografický útvar je pro Asociaci muzeí a galerií garantem zpracování pojmosloví etnografických sbírek.
- Ing. Vítězslav Koukal, CSc. je členem prezidia AIMA a také sekretářem této organizace, předsedou sbírkové komise Regionálního muzeav Mikulově a členem redakční rady Regiomu.
- Mgr. Marie Brandstettróvá je členkou sbírkové komise v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Mgr. Jiřina Veselská je předsedkyní Sbírkové komise v Muzeu Těšínska a Okresním vlastivědném muzeu v Novém Jičíně.
- V průběhu roku absolvovalo v muzeu svou terénní a muzejní praxi 21 studentů z Univerzity Cyrila a Metoděje v Trnavě, Filozofické fakulty MU v Brně a Slezské univerzity v Opavě. Pracovníci muzea byli konzultanty a oponenty 8 diplomových prací.
- Muzeum spolu pracuje s Vlastivědným muzeem ve Vsetíně při vydávání kulturní revue Valašsko. Významná byla také spolupráce s Muzeem Těšínska na vydávání monografie Těšínsko.

Výstavba a rekonstrukce objektů

- Stavebně rekonstrukční práce se soustředily na několik úkolů, které byly zčásti finančně zabezpečovány účelovými dotacemi MK ČR.
- Po kolaudaci byl v únoru předán do zkušebního provozu objekt Libušína - části Pusteven, v průběhu roku započaly rekonstrukční práce na dalším z objektů - Maměnka.
- V zámku Hustopeče pokračovala postupná oprava v arkádách a byla zajištěna výroba další kolekce kamenných prvků. Protože výše dotace spolu s příspěvkem muzea nestačila na výraznější postup prací, iniciovalo muzeum jednání o převedení objektu jinému vlastníkovi. Nebylo však dosud rozhodnuto, jak bude zámek dále využíván a kdo bude investorem generální opravy, jejíž náklady rok od roku stoupají.
- V polovině roku byla stavebně dokončena kopie usedlosti čp. 205 z Nového Hrozenkova v areálu Valašská dědina a předána k instalaci.
- V zimním čase se připravili v technickém útvaru k umístění do vybraného prostoru objekt palírny ovoce podle objektu z Lačnova. Protože nebyla vypracována potřebná historicko-etnografická studie na využití a expozici, byl objekt přemístěn na dočasné místo.
- **Rekonstrukční práce se soustředily na tři objekty:**

- Sušák, kde se vyměňovala další část silně narušeného krovu a byl proveden záklop. Z nedostatku finančních prostředků došlo jen k provizornímu pokrytí a práce budou pokračovat v roce 2000. V závěru roku byly osloveny některé projekční kanceláře, aby zpracovaly návrh na využití objektu jako vstupního prostoru pro návštěvníky všech tří areálů, výstavní síně a depozitáře na uložení textilií. Projekty budou vyhodnoceny v dubnu příštího roku. Městský úřad v Rožnově nabídl spoluúčast na rekonstrukci s tím, že část 2.NP by sloužila Městské kulturní agentuře a jejím výstavním akcím.
- Dále byly provedeny rekonstrukční práce na tzv. Kopečkově domě, které se soustředily zejména na úpravy interiéru, vytápění a instalace.
- Úpravy pokračovaly také v přízemí tzv. Wilkova domu, ale konečné řešení přinese až příští rok.
- Projekčně a stavebním řízením bylo započato s realizací kopie komory z Horní Lidče, která má být po dokončení využita jako nová WC pro areál Valašská dědina.
- Dlouhotrvající nedostatek finančních prostředků na opravy se projevuje rapidně se zhoršujícím stavem šindelových střeš na většině objektů ve všech areálech. Z kapacitních a finančních důvodů se situace nezměnila ani v roce 1999 a počet objektů, jejichž střechy vyžadují okamžité celoplošné nové krytí se zvýšil na 12. Také stav původních, originálních objektů, které jsou v areálech Valašská dědina a Dřevěné městečko od konce 60tých let se rychle zhoršuje a bude vyžadovat značné náklady na ošetření proti škůdcům, plísním i samotnou petrifikaci trámů.
- Nedostatek kapacit a zejména peněz na úhradu je příčinou špatného technického stavu střeš a nevyhovujícího prostředí pro uložení předmětů v depozitních halách I a II.
- Projekční příprava byla zaměřena na objekty, které se budou v nejbližší době realizovat - komora, pálenice, vozovna atd. Byla vydána závazná stanoviska na pálenici a komoru pro areál Valašská dědina.
- Muzeum navázalo kontakt s Lesy ČR se sídlem v Hradci Králové, který by měl být zárukou rychlého postavení objektu vozovny z Ostravice a jejího využití pro specializovanou expozici.

Provoz muzea

- Na zajištění provozu muzea se podílí oddělení správy budov, náležející provozně obchodnímu útvaru, dále oddělení údržby a oddělení dopravy, energetiky a požární ochrany, náležející útvaru technickému. Ten také vede skladové hospodářství.
- Hlavním úkolem provozně obchodního útvaru je zajištění péče o návštěvníky a to zejména odpovídající průvodcovské služby, nabídka občerstvení a upomínkových předmětů, úklid areálů a objektů. Vzhledem k nepravidelně probíhající křivce návštěvnosti je nutno k zajištění zejména průvodcovských služeb spolupracovat s velkým počtem sezónní zaměstnanců. Celkem navštívilo muzeum 343.733 osob, což je pokles ve srovnání s rokem 1998 o 10%.
- V nabídce průvodcovských služeb v areálu Valašská dědina byl v prázdninových měsících zkušebně realizován nový způsob prohlídky - bez průvodce, ale s demonstrátory v jednotlivých usedlostech. Přes to, že nedošlo ke zvýšení počtu průvodců, byla změna přijata s velkým pochopením ze strany návštěvníků, kteří tak dostali možnost pobývat zde po celou otevírací dobu a podílet se na prohlídce svým zájmům a možnostem.
- S muzeem je tradičně spojována kvalitní nabídka upomínkových předmětů, která se díky spolupráci s tradičními výrobci i vlastní dílnou neustále inovuje. Svě místo si již vytvořila poštovna se stále se zvyšujícím počtem vyřazených listovních zásilek, kdy zejména sběratelé mají zájem nejen o dobové dopisnice, ale zejména příležitostné razítka, které tentokrát bylo věnováno výstavě.
- Velké nároky na provoz v areálech a jejich přípravu kladou programy. Zejména v těch případech, kdy je zvýšená potřeba stavby stánků, prodejních prostor a koordinace účinkujících, nestačí personální obsazení oddělení a vypomáhají pracovníci ostatních útvarů.
- Důležitou součástí provozu muzea je zemědělské oddělení, které se věnuje péči o zeleň v areálech, pěstuje tradiční plodiny, které jsou součástí expozic na políčkách ve Valašské dědině. Od jara roku 1999 je péče o dobytek, který je ve vlastnictví muzea, včetně plemenného stáda ovcí Valašek, svěřena dodavatelské firmě. Pracovníci oddělení se podílí také na programech zaměřených na prezentaci tradičních způsobů hospodaření a zpracování zemědělských produktů.
- Muzeum se neustále pokouší o snížení tzv. provozních nákladů, zejména na energie a dopravu. V roce 1999 bylo poprvé přikročeno k zazimování Janíkovy stodoly, protože náklady na temperování byly vysoké. Celková úspora činila 161.000 Kwh. O 8% se také snížil počet ujetých kilometrů služebními vozidly.

Finance

- Financování muzea, které je příspěvkovou organizací MK ČR, probíhalo stejně jako v minulých letech. Hlavními zdroji příjmů byl příspěvek zřizovatele na činnost ve výši 16,797.000 Kč a výtěžek z vlastní činnosti, který činil 16,581 000 Kč. Poměr obou částek 1:1 budil, stejně jako v minulých letech u našich kolegů velké rozpaky a obdiv. Není v zahraničí ani v naší republice zvykem, aby tak velké muzeum mělo tak zanedbatelný příspěvek na činnost. Důsledkem byla, jak už bylo výše naznačeno, nedostatečná kapacita na opravy sbírkových objektů, restaurování, vytváření nových zdrojů.
- Proto také suma, uvedená v ročním výkaze na opravy objektů je nepatrná, činí pouze 3/4 milionu korun. Díky vysoké návštěvnosti činil přínos ze vstupného více jak 10,000 000 korun, což je ve srovnání s ostatními muzei vysoká částka. Dá se však očekávat, že v příštích letech bude klesat, vzhledem ke stále se zhoršujícím ekonomickým poměrům na Ostravsku a Karvinsku, odkud k nám přichází více jak 35% všech návštěvníků.
- Zatěžující záležitostí nejen pro finance, ale také pro pořádání programů, byly nevyjasněné vztahy s Ochranným svazem autorů (OSA), který požadoval za reprodukování hudebních a zejména folklorních programů vysoké částky. Na základě stále se protahujícího jednání byla uzavřena dohoda o vyrovnání závazků z minulých let a splátkový kalendář na další sezónu. Celou záležitost zřejmě dořeší až nový zákon, který se připravuje.
- Účelové dotace MK ČR byly v průběhu roku poskytnuty za podmínky, že muzeum, vloží potřebný díl prostředků, na Pustevny, zámek Hustopeče n/B a EBZ. Okresní úřad ve Vsetíně poskytl příspěvek na opravu Pusteven. Již po třetí rok byla poskytnuta dotace na projekt Dokumentace lidové kultury Těšínska. Ministerstvo zahraničních věcí poskytlo příspěvek na realizaci programů s krajany, FOS přispěl na programy Rožnovských slavností.
- I přes všechny naznačené problémy, nedostatky v odměňování pracovníků a nízké dotace na ISO, sbírky a další projekty, skončilo hospodaření muzea jako vyrovnané.

Závěr

- Rok 1999 můžeme z hlediska naplnění cílů, stanovených na počátku roku, hodnotit jako velmi úspěšný. Řadu úkolů však nebylo možné dokončit vzhledem k nedostatku potřebných finančních prostředků. Muzeu se dostalo uznání od řady odborníků i návštěvníků, kteří ocenili nejen bohatou a velmi různorodou nabídku programů, ale také úroveň odborných akcí, jichž bylo pořadatelem.
- Lze si jen přát, aby rok 2000, který je pro muzeum rokem 75.výročí založení, byl stejně úspěšný.